

Uchwała
Nr 16 / 185 / 15 / V
Zarządu Województwa Warmińsko-Mazurskiego
z dnia 24 marca 2015 r.

w sprawie przedstawienia Pełnomocnikowi Rządu do Spraw Osób Niepełnosprawnych
Informacji z zakresu działań na rzecz osób niepełnosprawnych w województwie warmińsko -
mazurskim w roku 2014.

Na podstawie art. 41 ust. 1 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa (Dz. U. z 2013 r., poz. 596 z późn. zm.) oraz art. 35 ust.1 pkt 3 ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz. U. z 2011 r. Nr 127, poz. 721 z późn. zm.) uchwała się, co następuje:

§ 1

1. Przyjmuje się *Informację z zakresu działań na rzecz osób niepełnosprawnych w województwie warmińsko - mazurskim w roku 2014* stanowiącą załącznik do niniejszej Uchwały.
2. Postanawia się przekazać *Informację*, o której mowa w ust. 1, Pełnomocnikowi Rządu do Spraw Osób Niepełnosprawnych.

§ 2

Wykonanie Uchwały powierza się Dyrektorowi Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Warmińsko-Mazurskiego.

§ 3

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodniczący Zarządu
Województwa Warmińsko-Mazurskiego

Gustaw Marek Brzezina

Informacja
z zakresu działań na rzecz osób niepełnosprawnych
w województwie warmińsko-mazurskim
w roku 2014

Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego w 2014 roku podejmował działania na rzecz osób niepełnosprawnych w oparciu o „*Wojewódzki program wyrównywania szans i przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu oraz pomocy w realizacji zadań na rzecz zatrudniania osób niepełnosprawnych na lata 2012-2015*”, przyjęty Uchwałą Nr 6/52/12/IV Zarządu Województwa Warmińsko-Mazurskiego z dnia 7 lutego 2012 r. Zadania realizowano zgodnie z przyjętym harmonogramem stanowiącym załącznik do ww. dokumentu.

Koordynatorem realizacji *Programu* jest Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie.

Uchwałą Zarządu Województwa Warmińsko-Mazurskiego 28/361/12/IV z dnia 12 czerwca 2012 r., zmienionej Uchwałą Zarządu Województwa Warmińsko-Mazurskiego nr 9/106/13/IV z dnia 19 lutego 2013 r., powołano Zespół Monitorujący do monitoringu i ewaluacji „*Wojewódzkiego programu wyrównywania szans i przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu oraz pomocy w realizacji zadań na rzecz zatrudniania osób niepełnosprawnych na lata 2012-2015*”, w celu corocznego monitorowania ww. programu.

Informację opracowano na podstawie materiałów przygotowanych przez jednostki organizacyjne Samorządu Województwa wdrażające poszczególne cele *Programu* oraz organizacje pozarządowe współpracujące przy jego realizacji.

Cel strategiczny *Programu* to: „*Osoby niepełnosprawne aktywniej uczestniczą w życiu rodzinnym, społecznym i zawodowym oraz są bardziej zintegrowane ze środowiskiem lokalnym*”.

W roku 2014 Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego realizował zadania na rzecz osób niepełnosprawnych w oparciu o określone priorytety:

1. Profilaktyka i ograniczanie skutków niepełnosprawności.
2. Integracja społeczna osób niepełnosprawnych.
3. Aktywizacja zawodowa osób niepełnosprawnych.
4. Partnerstwo na rzecz osób niepełnosprawnych.

ZADANIA ZREALIZOWANE W 2014 ROKU W RAMACH „WOJEWÓDZKIEGO PROGRAMU WYRÓWNYWANIA SZANS I PRZECIWDZIAŁANIA WYKLUCZENIU SPOŁECZNEMU ORAZ POMOCY W REALIZACJI ZADAŃ NA RZECZ ZATRUDNIANIA OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH NA LATA 2012 - 2015”.

PRIORYTET: PROFILAKTYKA I OGRANICZANIE SKUTKÓW NIEPEŁNOSPRAWNOŚCI

Cel ogólny: Rozszerzenie zakresu usług na rzecz zapobiegania powstawaniu niepełnosprawności oraz ograniczania jej skutków

W zapobieganiu niepełnosprawności i ograniczaniu jej skutków szczególne znaczenie ma stworzenie sprawnego systemu profilaktyki niepełnosprawności, która winna mieć podstawowe znaczenie w działaniach wszystkich podmiotów i społeczności. Zapobieganie niepełnosprawności i zmniejszanie jej skutków jest dla społeczeństwa mniej kosztowne niż konieczność zapewnienia późniejszej opieki nad osobami niepełnosprawnymi i podejmowanie działań zmierzających do ich integracji ze społeczeństwem.

Działania w ww. zakresie były realizowane w głównej mierze przez Departament Zdrowia Urzędu Marszałkowskiego Województwa Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie, ale również przez Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej, Departament Turystyki i Departament Sportu ww. Urzędu oraz jednostki organizacyjne Województwa Warmińsko-Mazurskiego, w tym m.in. Szkołę Policealną im. Jadwigi Romanowskiej w Elblągu, Szkołę Policealną w Ełku, Wojewódzki Ośrodek Ruchu Drogowego – Regionalne Centrum Bezpieczeństwa Ruchu Drogowego, a także Szpital Psychiatryczny Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Węgorzewie.

1. Realizując zadania z zakresu zapobiegania niepełnosprawności i ograniczania jej skutków, w tym propagowanie zdrowego stylu życia, Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego w roku 2014 dofinansował 28 działań, w tym organizacji pozarządowych, na łączną kwotę 91 700 zł. W ramach tych działań odbyły się m.in.: imprezy rekreacyjno-sportowe, zajęcia rehabilitacyjne i terapeutyczne, spotkania, konferencje, turnusy, szkolenia, warsztaty edukacyjne. Szczegółowy wykaz ww. przedsięwzięć przedstawia Tabela nr 1.:

Tabela nr 1. Zadania z zakresu zapobiegania niepełnosprawności i ograniczania jej skutków dofinansowane w 2014 r.

Lp.	Nazwa dofinansowanego zadania	Podmiot realizujący zadanie	Liczba beneficjentów*	
			ogółem	w tym osób niepełnosprawnych
1.	„Profilaktyka chorób nowotworowych – medycyną rozsądku”	Elbląskie Stowarzyszenie Amazonek w Elblągu	134	37
2.	„Profilaktyka Twoją Szansą – wygraj z rakiem”	Kętrzyńskie Towarzystwo "Amazonki"	350	30
3.	„Ochotniczka – wolontariuszka wsparciem osób chorych i zdrowych”	Olsztyńskie Towarzystwo „Amazonki”	20	20
4.	„Profilaktyka chorób układu krążenia wśród osób niepełnosprawnych - kontynuacja”	Polskie Stowarzyszenie na Rzecz Osób z Upośledzeniem Umysłowym Koło w Iławie	89	89
5.	„Nasze zdrowie”	Polskie Stowarzyszenie na Rzecz Osób z Upośledzeniem Umysłowym Koło w Dobrym Mieście	100	35

6.	„Senior świadomy, aktywny i zdrowy”	Stowarzyszenie Uniwersytet III Wieku w Iławie	109	109
7.	„Edukacja prozdrowotna oraz profilaktyka chorób układu krążenia i chorób nowotworowych wśród osób po 60 r. życia”	Stowarz. Uniwersytet Trzeciego Wieku w Morągu	70	70
8.	„VI Warmińsko-Mazurski Dzień Marzeń”	Fundacja Mam Marzenie, Oddział Olsztyński	bd	bd
9.	„Piękno życia w kolorze sepii”	Stowarzyszenie Przyjaciół Ziemi Lidzbarskiej w Lidzbarku Warmińskim	5000	80
10.	„Dialog”	Olsztyńskie Stowarzyszenie Pomocy Psychicznym i Nerwowo Chorym	90	30
11.	„Potrafię”	Olsztyńskie Stowarzyszenie Pomocy Psychicznym i Nerwowo Chorym	100	100
12.	„Paja brava”	Olsztyńskie Stowarzyszenie Pomocy Psychicznym i Nerwowo Chorym	440	60
13.	„Edukacja, profilaktyka, zdrowie”	Towarzystwo Przyjaciół Dzieci Oddział Okręgowy w Morągu	120	40
14.	„Akademia sportowa –II tura”	Stowarzyszenie Pomocy Dzieciom i ich Rodzin "Dajmy Szansę" w Stawigudzie	15	15
15.	„Animaloterapia - pomoc dzieciom i młodzieży z problemami emocjonalnymi i zaburzeniami psychicznymi”	Stowarzyszenie Pomocy Dzieciom i ich Rodzin "Dajmy Szansę" w Stawigudzie	13	13
16.	„Bezpieczeństwo medyczne i pierwsza pomoc dla osób z zaburzeniami psychicznymi”	Stowarzyszenie Integracji Osób Niepełnosprawnych SION w Bartoszycach	20	20
17.	„Tęczowa akademia”	Warmińsko-Mazurskie Stowarzyszenie Młodzieży i Osób Dorosłych z Wadami Genetycznymi i Rozwojowymi „Nadzieja” w Olsztynie	7	7
18.	„Wsparcie przez edukację – towarzyszenie w chorobie i świadome doświadczenie straty”	Caritas Archidiecezji Warmińskiej	250	bd
19.	„Zdrowie psychiczne jako dobrostan”	Stowarzyszenie "Serce za Uśmiech" przy Elbląskim Szpitalu Specjalistycznym z Przychodnią SP ZOZ w Elblągu	420	bd
20.	„Pomóż! sobie sam”	Giżyckie Stowarzyszenie Osób z Chorobą Parkinsona, ich Rodzin i Przyjaciół „Tulipany”	16	8
21.	„Uśmiech”	Węgorzewskie Stowarzyszenie „Stu dla Rodziny”	8	8
22.	„Warsztaty Arteterapii musica animae levamen – muzyka jest lekarstwem dla duszy”	SP Specjalistyczny Psychiatryczny ZOZ we Fromborku	521	491
23.	„Paleta kolorów-Barwy Życia”	Wojewódzki Zespół Lecznictwa Psychiatrycznego w Olsztynie	310	310
24.	„Przystanek zdrowie – nowe horyzonty” - kontynuacja	Wojewódzki Zespół Lecznictwa Psychiatrycznego w Olsztynie	200	200

25.	„Wiosna życia, czyli jak się nie dać starości”	Wojewódzki Zespół Lecznictwa Psychiatrycznego w Olsztynie	50	50
26.	„Drogowskazy – wyprawa na bajkową polanę po świeże powietrze”	Wojewódzki Zespół Lecznictwa Psychiatrycznego w Olsztynie	70	70
27.	„Zdrowy układ krążenia”	Towarzystwo Przyjaciół Dzieci Oddział Okręgowy w Morągu	100	30
28.	„Problemy z gruczołem krokowym od A do Z”	Warmińsko-Mazurski Oddział Stowarzyszenia Mężczyzn z Chorobami Prostaty „Gladiator”	12 000	bd

* - bd, brak danych

W porównaniu do roku 2013 liczba tych działań oraz kwota dofinansowania zwiększyła się ponad dwukrotnie. Łącznie w ww. projektach uczestniczyło ponad 20,5 tys. beneficjentów, w tym ponad 1 900 stanowiły osoby niepełnosprawne (w 2013 roku około 3,6 tys. uczestników, w tym ponad 300 osób niepełnosprawnych).

Różnorodność form i metod ww. działań przyczyniła się do poprawy sprawności ruchowej, komunikacji, wzrostu poczucia wartości społecznej, zapobiegania niepełnosprawności poprzez stymulację dzieci z wczesnymi zaburzeniami, upowszechnienia sportu, rehabilitacji wśród osób niepełnosprawnych, zwiększenia aktywności intelektualnej, a także spowodowała wzrost świadomości społecznej na temat potrzeby zapobiegania niepełnosprawności i prowadzenia „zdrowego stylu życia”.

Z uwagi na niepokojący wzrost liczby wydawanych orzeczeń o niepełnosprawności z powodu zaburzeń psychicznych oraz liczby osób z zaburzeniami psychicznymi rejestrowanymi w placówkach psychiatrycznej opieki zdrowotnej, część z wyszczególnionych w Tabeli nr 1 (pozycje 10 - 28) zadań obejmowała przedsięwzięcia z zakresu promocji zdrowia psychicznego oraz zapobiegania zaburzeniom psychicznym, realizowanych w oparciu o Wojewódzki Program Ochrony Zdrowia Psychicznego na lata 2011-2015 Województwa Warmińsko-Mazurskiego, przyjęty Uchwałą Nr 47/610/11/IV Zarządu Województwa Warmińsko – Mazurskiego z dnia 12 września 2011 r.

Ponadto, w zakresie realizacji ww. Programu Departament Zdrowia opracował „Przewodnik o dostępnych formach: opieki zdrowotnej, pomocy społecznej, aktywizacji zawodowej, opieki w stanach kryzysu psychicznego dla osób z zaburzeniami psychicznymi, ich rodzin oraz ofiar sytuacji kryzysowych w województwie warmińsko-mazurskim”. Dokument ten przyczynił się do zwiększenia dostępu do informacji na temat dostępnej opieki zdrowotnej oraz innych form opieki i pomocy niezbędnych do życia w środowisku rodzinnym i społecznym mieszkańców województwa warmińsko-mazurskiego, dotkniętych ww. problemem.

2. Mając na uwadze wartości sportu oraz korzyści wynikające z jego uprawiania przez osoby z niepełnosprawnością Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego w roku 2014 dofinansował udział klubów zrzeszonych w Warmińsko-Mazurskiej Federacji Sportu Osób Niepełnosprawnych w 17 imprezach sportowych rangi ogólnopolskiej i międzynarodowej. Ponadto, udzielono dotacji na dwie imprezy sportowe organizowane przez stowarzyszenia działające na rzecz osób niepełnosprawnych. Szczegółowy wykaz ww. imprez przedstawia Tabela nr 2.

Tabela nr 2. Imprezy o charakterze sportowym, rekreacyjnym i rekreacyjno-sportowym dofinansowane przez Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego w 2014 r.

Lp.	Nazwa podmiotu realizującego zadanie	Nazwa dofinansowanego zadania	Liczba niepełnosprawnych uczestników
1.	Warmińsko-Mazurska Federacja Sportu Osób Niepełnosprawnych w Olsztynie	I Turniej Integracyjny w siatkówce na siedząco Elblągu	12
2.		II Turniej Integracyjny w siatkówce na siedząco w Elblągu	12
3.		Turniej warszawowy o puchar Warmii i Mazur w Ostródzie	20
4.		Mistrzostwa Województwa w brydżu sportowym w Olsztynie	12
5.		Wojewódzkie integracyjne zawody strzeleckie w Olsztynie	24
6.		III Turniej Integracyjny w siatkówce na siedząco w Elblągu	6
7.		Turniej szachowo-warszawowy o Puchar Mazur w Rynie	26
8.		Wojewódzki turniej bowlingowy w Elblągu	28
9.		Półmaraton w Gołdapi	10
10.		Wydminy „10 Wydmńska” w Wydminach	10
11.		Turniej szachowo-warszawowy im. L. Hutnera w Krynicy Morskiej	37
12.		Wojewódzki turniej w strzelaniu z broni laserowej w Krynicy Morskiej	37
13.		Turniej w bowlingu o Puchar Warmii i Mazur w Olsztynie	36
14.		Wojewódzkie Integracyjne zawody strzeleckie w Olsztynie	23
15.		Puchar Warmii i Mazur w strzelectwie laserowym w Olsztynie	30
16.		Integracyjny turniej w boccie i strzelectwie w Elblągu	20
17.		Wojewódzka Spartakiada Osób Niepełnosprawnych w Ostródzie	60
18.	Akcja Katolicka Archidiecezji Warmińskiej w Olsztynie	Sztafeta Pamięci uczczenia 30 rocznicy śmierci księdza Jerzego Popiełuszki	1
19.	Stowarzyszenie Olimpiady Specjalne polska Oddział Regionalny Olimpiady Specjalne Polska Warmińsko-Mazurskie	X Turniej Koszykówki Olimpiad Specjalnych Olsztyn 2014	70

Łączna kwota dofinansowania wyniosła 45 tys. zł. W imprezach sportowych uczestniczyło prawie 500 osób z niepełnosprawnością z terenu województwa warmińsko-mazurskiego. Zorganizowane turnieje, spartakiady i zawody umożliwiły osobom niepełnosprawnym aktywne spędzenie wolnego czasu oraz pozwoliły na aktywizację wszystkich uczestników, bez względu na poziom potencjału sprawnościowego. Ponadto, zmobilizowały inne osoby niepełnosprawne do uprawiania czynnego sportu, co niewątpliwie przyczyniło się do prowadzenia przez te osoby zdrowszego stylu życia.

Dodatkowo, udzielono dotacji 6 klubom sportowym, na łączną kwotę 45 tys. zł z przeznaczeniem na szkolenia sportowe i udział zawodników województwa w zawodach ogólnopolskich i międzynarodowych w dyscyplinach paraolimpijskich. Liczba osób niepełnosprawnych objętych tym działaniem wyniosła prawie 150 osób.

Dziewięć osób niepełnosprawnych sportowców, reprezentujących kluby i stowarzyszenia sportowe Województwa Warmińsko-Mazurskiego otrzymywało w 2014 r. stypendia sportowe za osiągnięcie wysokich wyników sportowych, na łączną kwotę 37 450 zł. Stypendia pozwoliły tym zawodnikom utrzymać prezentowany poziom sportowy.

Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego w 2014 r. wykupił również dwie usługi promocyjne: podczas Mistrzostw Świata w Piłce Siatkowej na siedząco, które odbyły się w Elblągu (w imprezie wzięło udział 28 najlepszych zespołów narodowych) oraz Mistrzostw Świata Żeglarzy Niepełnosprawnych w klasie Skud 18.

3. W profilaktyce i ograniczaniu skutków niepełnosprawności bardzo duże znaczenie ma zapobieganie wypadkom, w tym wypadkom drogowym. Zadania na rzecz poprawy bezpieczeństwa ruchu drogowego realizował Wojewódzki Ośrodek Ruchu Drogowego – Regionalne Centrum Bezpieczeństwa Ruchu Drogowego, który przeprowadził ponad 60 akcji, seminariów, konferencji i innych form uświadamiających na temat bezpieczeństwa ruchu drogowego. Uczestniczyło w nich łącznie około 46 tys. osób.

Tabela nr 3. Seminaria, akcje i inne formy uświadamiające na temat bezpiecznego ruchu drogowego zorganizowane przez WORD - Regionalne Centrum BRD w roku 2014 w województwie warmińsko - mazurskim.

Nazwa przedsięwzięcia z zakresu BRD	Działania podjęte w ramach przedsięwzięcia					
	Forma działań	Liczba podjętych działań	Miejsce realizacji (powiat)	Liczba uczestników działania	Liczba przedszkoli objętych działaniem	Liczba szkół objętych działaniem
Warmińsko - Mazurskie Obserwatorium BRD	Internetowy portal informacyjny będący platformą wiedzy o bezpieczeństwie ruchu drogowego ze szczególnym uwzględnieniem aspektów charakterystycznych dla województwa warmińsko-mazurskiego.	2	Zasięg całego województwa warmińsko - mazurskiego	Nieokreślona - Mieszkańcy województwa, władze samorządowe, wszyscy zainteresowani poprawą brd w województwie	Nieokreślone	Nieokreślone
Przedszkolny Program Edukacji Komunikacyjnej „Autochodzik” Edycja 2014	Celem Projektu jest przygotowanie dzieci w wieku przedszkolnym z Olsztyna do bezpiecznego uczestnictwa w ruchu drogowym. Powyższy cel ma zostać osiągnięty poprzez wdrożenie kompleksowego programu działań edukacyjnych w przedszkolach przy użyciu zestawu „Autochodzik”	3	Olsztyn	Corocznie około 4000 dzieci przedszkolnych	43	-
Złote Zasady Michelin – więcej o bezpieczeństwie w ośrodkach szkolenia kierowców	Michelin we współpracy z Wojewódzkim Ośrodkiem Ruchu Drogowego w Olsztynie i Elblągu zrealizował w szkołach nauki jazdy na Warmii i Mazurach pilotażowy program edukacyjny skierowany do przyszłych kierowców. Na potrzeby zajęć opracowano zestaw materiałów edukacyjnych – konspekt zajęć dotyczących kluczowych zasad bezpieczeństwa drogowego, filmy animowane z komentarzem Krzysztofa Hołowczyca.	40	Zasięg wojewódzki	40 wytypowanych szkół nauki jazdy z województwa. Około 400 kursantów.	-	-
Uniwersytet Dzieci w WORD Olsztyn	WORD – Regionalne Centrum BRD w Olsztynie gościł w swojej siedzibie dzieci uczęszczające na zajęcia w ramach „Uniwersytetu Dzieci”. Zorganizowano zajęcia o tematyce Brd oraz zasad egzaminowania na prawo jazdy.	1	Olsztyn	Około 100 dzieci	Nieokreślone	Nieokreślone
Egzamin na kartę rowerową	W ramach organizowanych corocznie „Dni Otwartych WORD” przeprowadzono egzamin na kartę rowerową dla dzieci, które odbyły szkolenie. Zorganizowano egzamin teoretyczny w formie testu i praktyczny na placu manewrowym.	1	Olsztyn	50 dzieci zgłoszonych przez 3 szkoły podstawowe z Olsztyna	-	Wszystkie szkoły podstawowe w Olsztynie
Warmińsko - Mazurskie Turnieje BRD dla dzieci i młodzieży 2014	Turniej wiedzy o bezpieczeństwie ruchu drogowego. Jest to turniej wieloetapowy, który jest realizowany poprzez eliminacje szkolne, powiatowe, wojewódzkie oraz zakończony jest finałem ogólnopolskim.	2	Zasięg całego województwa warmińsko - mazurskiego. Finały w Elblągu i Bartoszycach	40.000 dzieci i młodzieży z województwa	-	Docelowo wszystkie szkoły podstawowe, gimnazjalne i średnie w województwie

Działania edukacyjno-promocyjne w kierunku zapinania pasów bezpieczeństwa	Uczestnictwo i organizacja przedsięwzięć z wykorzystaniem „Symulatora dachowania” oraz „Symulatora zderzeń”	11	Zasięg wojewódzki	Ok. 1000 osób	-	-
„Bezpieczne Wakacje 2014”	Akcja edukacyjna skierowana do dzieci i młodzieży. Spotkania edukacyjne odbywały się bezpośrednio na wybranych obozach i koloniach poprzez uczestnictwo przedstawicieli organizatorów.	3	Zasięg wojewódzki	Okolo 200 dzieci i młodzieży	-	-

4. W ramach działań na rzecz promocji zdrowia psychicznego oraz zapobiegania zaburzeniom psychicznym Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego oraz jego jednostki organizacyjne zrealizowały nw. przedsięwzięcia:

a) Wojewódzki Ośrodek Terapii Uzależnienia od Alkoholu i Współuzależnienia w Giżycku, funkcjonujący w strukturze Szpitala Psychiatrycznego Samodzielnego Publicznego Zakładu Opieki Zdrowotnej w Węgorzewie, przeprowadził:

- szkolenia indywidualne pracowników lecznictwa odwykowego, w których uczestniczyło 12 pracowników poradni odwykowych i szpitali, wartość zadania – 14 841 zł,
- szkolenie grupowe praca z osobami uzależnionymi głuchoniemymi - język migowy, dwa moduły po certyfikacie Kursu Służb Społecznych - uczestniczyło łącznie 20 pracowników poradni odwykowych i szpitali, wartość przedsięwzięcia – 12 244 zł,
- szkolenie grupowe sposoby konstruktywnego radzenia sobie ze stresem u osób uzależnionych – wzięło udział 18 pracowników poradni odwykowych i szpitali, wartość zadania – 8 689 zł,
- superwizje realizacji programów terapeutycznych, uczestnikami byli terapeuci z 12 placówek, wartość przedsięwzięcia – 21 375 zł,

b) uczniowie Szkoły Policealnej im. Jadwigi Romanowskiej w Elblągu wsparli Stowarzyszenie „Pro Familia” w działaniach organizacyjno-logistycznych oraz w zakresie obstawy medycznej podczas konferencji „*Solidarni z osobami chorymi psychicznie – przejdźmy przez otwarte drzwi*”, którą zorganizowano w elbląskiej bibliotece przy ul. Świętego Ducha w ramach obchodów dnia solidarności z osobami chorymi na schizofrenię. W ww. przedsięwzięciu, wzięli udział przedstawiciele środowiska osób z zaburzeniami i chorobami psychicznymi, ich rodzin i otoczenia, terapeuci oraz mieszkańcy miasta Elbląg – łącznie 200 osób. Działanie to przyczyniło się do wzrostu wśród jego uczestników wiedzy na temat funkcjonowania w społeczeństwie osób chorych psychicznie, zdobycia doświadczenia w zakresie potrzeb osób niepełnosprawnych, a także do integracji z tymi osobami.

5. W profilaktyce i ograniczaniu skutków niepełnosprawności bardzo duże znaczenie ma również zapobieganie wypadkom, w tym m.in. podejmowanie skutecznych działań zmierzających do ograniczenia liczby wypadków drogowych, których następstwem może być niepełnosprawność. Działania w zakresie uświadamiania na temat bezpieczeństwa ruchu drogowego wśród dzieci i młodzieży podejmowane były w 2014 r. przez Szkołę Policealną im. Jadwigi Romanowskiej w Elblągu. Uczniowie tej szkoły przeprowadzili turniej bezpieczeństwa w ruchu drogowym „*Bezpieczna droga*” dla uczniów innych szkół w Elblągu i z powiatu elbląskiego. Przeprowadzono również zajęcia z zakresu udzielania pierwszej pomocy przedmedycznej dla pracowników Jednostki Wojskowej w Elblągu, Młodzieżowego Domu Kultury w Elblągu, przedszkoli i szkół w Elblągu, a także zajęcia dla pielęgniarek i położnych uczestniczących w kursie kwalifikacyjnym „*Resuscytacja krążeniowo-*

oddechowa”. Wśród 786 uczestników wzrosła wiedza i umiejętności w zakresie zachowań podczas wypadków oraz udzielania pierwszej pomocy, a także świadomość w zakresie skutków niebezpiecznych zachowań w ruchu drogowym. Dzięki ww. szkoleniom nastąpiło również zwiększenie umiejętności szybkiego i efektywnego reagowania oraz działania w stanach bezpośredniego zagrożenia życia lub zdrowia.

Ponadto, działania z zakresu udzielania pierwszej pomocy, a także higieny jamy ustnej, diety i zdrowego stylu życia realizowała Szkoła Policealna w Ełku. Nauczyciele tej szkoły wzięli również udział w Turnieju Wiedzy o Ruchu Drogowym organizowanym przez Starostwo Powiatowe w Ełku. W sumie w działaniach tych uczestniczyło 140 osób.

6. Ograniczeniu skutków niepełnosprawności sprzyja podejmowanie działań zmierzających do doposażenia w sprzęt rehabilitacyjny placówek i instytucji zajmujących się rehabilitacją osób niepełnosprawnych. Mając na uwadze powyższe, Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego uczestniczył w realizacji „Programu wyrównywania różnic między regionami” w ramach obszaru A – dofinansowanie ze środków PFRON wyposażenia obiektów służących rehabilitacji osób niepełnosprawnych w sprzęt rehabilitacyjny. W 2014 roku Departament Zdrowia dofinansował, ze środków PFRON, doposażenie placówek rehabilitacyjnych i instytucji w sprzęt rehabilitacyjny na łączną kwotę 399 045,76 zł w 7 powiatach. Doposażone placówki to:

- Wojewódzki Szpital Rehabilitacyjny dla Dzieci w Ameryce,
- Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Grodzicznie,
- Niepubliczny Zakład Opieki Długoterminowej p.w. „Szpital św. Jerzego” w Lubawie,
- Wojewódzki Szpital Specjalistyczny w Olsztynie,
- Zespół Opieki Zdrowotnej w Nidzicy,
- 108 Szpital Wojskowy Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Ełku,
- Polskie Stowarzyszenie na Rzecz Osób z Upośledzeniem Umysłowym Koło w Mikołajkach,
- Gminny Samodzielny Zakład Opieki Zdrowotnej w Kurzętniku,
- Wojewódzki Szpital Rehabilitacyjny w Górowie Iławeckim.

Działania te odpowiadały na potrzeby osób niepełnosprawnych zamieszkujących województwo warmińsko-mazurskie, przyczyniły się do zwiększenia dostępności do usług rehabilitacyjnych w miejscu zamieszkania tych osób, podnosząc jednocześnie jakość usług świadczonych przez placówki rehabilitacyjne działające na terenie województwa. Tym samym, rehabilitacja osób niepełnosprawnych stała się bardziej efektywna i pozwala na ograniczanie skutków niepełnosprawności.

7. W 2014 r. Departament Turystyki Urzędu Marszałkowskiego Województwa Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie wraz z 22 jednostkami samorządu terytorialnego (gminnego i powiatowego) oraz Warmińsko-Mazurską Regionalną Organizacją Turystyczną realizował Projekt „Modernizacja i rozbudowa regionalnego systemu informacji turystycznej”, w ramach którego stworzono podjazdy, a także dostosowano do potrzeb osób z niepełnosprawnością poruszających się na wózkach inwalidzkich pomieszczenia centrów informacji turystycznej, co ułatwiło im dostęp do tych instytucji. W ramach projektu zakupiono również nowe zestawy komputerowe dostosowane do potrzeb tej grupy osób oraz stworzono specjalną aplikację do zwiedzania regionu Warmii i Mazur na urządzenia mobilne. Ww. działania wpłynęły znacznie na poprawę funkcjonowania regionalnego systemu informacji turystycznej i uczyniły go bardziej dostępnym dla osób niepełnosprawnych.

8. Wychodząc naprzeciw potrzebom środowiska osób niepełnosprawnych w zakresie usług rehabilitacyjnych, Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego, realizując zapisy art. 35 ust 1 pkt 5 ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. *o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych* (Dz. U. z 2011 r. Nr 127, poz. 721 z późn. zm.) dofinansował w 2014 r., ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, roboty budowlane w rozumieniu przepisów *ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane* (Dz. U. z 2013 r., poz. 1409, z późn. zm.) *dotyczące obiektów służących rehabilitacji, w związku z potrzebami osób niepełnosprawnych, z wyjątkiem rozbiórki tych obiektów*. W ramach tych działań, przyznano dofinansowanie podmiotom, które spełniły wymagane przepisami kryteria, na roboty budowlane w 8 obiektach, w łącznej kwocie 3 723 616,76 zł, tj. na:

- typowe boisko wielofunkcyjne o nawierzchni polipropylenowej na podłożu betonowym na terenie Elbląskiej Uczelni Humanistyczno-Ekonomicznej w Elblągu,
- montaż windy w budynku Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Lidzbarku Warmińskim,
- zmianę sposobu użytkowania budynku użytkowego na Dom Pomocy Społecznej wraz z zagospodarowaniem terenu w miejscowości Kamińsk, Gmina Górowo Iławeckie,
- budowę hali sportowej przy szkole Podstawowej Nr 4 przy ul. Stanisława Moniuszki 1 w Kętrzynie,
- adaptację pomieszczenia garażu na pomieszczenia pralni w Zakładzie Aktywności Zawodowej w Kamionku Wielkim,
- adaptację budynku pokoszarowego przy ul. Limanowskiego 13 w Bartoszycach z przeznaczeniem na internat dla wychowanków Specjalnego Ośrodka Szkolno-Wychowawczego im. Kawalerów Maltańskich w Bartoszycach,

w tym na dwie inwestycje w ramach umów wieloletnich:

- zmianę sposobu użytkowania szkoły na dom pomocy społecznej wraz z zagospodarowaniem terenu w miejscowości Kamińsk, Gmina Górowo Iławeckie,
- remont oraz dostosowanie budynku Internatu i terenu Specjalnego Ośrodka Szkolno-Wychowawczego w Kisielicach do potrzeb osób niepełnosprawnych.

Realizacja ww. zadania stworzyła osobom niepełnosprawnym lepsze warunki do kompleksowej rehabilitacji w miejscu zamieszkania. Ze złożonych wniosków o dofinansowanie ww. zadań i sprawozdań wynika, że z nowopowstałych lub rozbudowanych obiektów służących rehabilitacji będzie mogło korzystać dodatkowo ponad 600 osób z niepełnosprawnością.

9. Na podstawie § 14 ust. 1 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 15 listopada 2007 r. *w sprawie turnusów rehabilitacyjnych* (Dz. U. z 2007 r. Nr 230, poz.1694, z późn. zm.) Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego wydał, w 2014 roku, 12 opinii o ośrodkach ubiegających się o wpis do rejestru ośrodków, w których mogą odbywać się turnusy dla osób niepełnosprawnych korzystających z dofinansowania ze środków PFRON. Przed wydaniem opinii, będącej podstawą wpisu do ww. rejestru, pracownicy Urzędu Marszałkowskiego dokonali wizytacji ośrodków pod kątem oceny ich możliwości zapewnienia osobom niepełnosprawnym dogodnych warunków pobytu, jak również, oceny zaplecza i jego wyposażenia do prowadzenia różnych form aktywnej rehabilitacji, w tym zaplecza do prowadzenia zajęć usprawniająco-rekreacyjnych, ogólno-usprawniających, rekreacyjno-sportowych i wypoczynkowych. Przedmiotowe opinie zostały przekazane Wojewodzie Warmińsko-Mazurskiemu, który na ich podstawie dokonał wpisu do rejestru ośrodków, w których mogą odbywać się turnusy dla osób niepełnosprawnych, korzystających z dofinansowania ze środków PFRON.

PRIORYTET: INTEGRACJA SPOŁECZNA OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH

Cel ogólny: Zwiększenie aktywnego udziału osób niepełnosprawnych w życiu społecznym i integracji ze środowiskiem.

Z uwagi na postępujący wzrost zagrożenia wykluczeniem społecznym i zawodowym różnych grup społecznych, w tym przede wszystkim osób niepełnosprawnych, które z racji swojej niepełnej sprawności znajdują się w szczególnie trudnej sytuacji życiowej, niezmiernie ważne jest podejmowanie skutecznych działań w celu wyeliminowania niepożądanych zjawisk takich jak odrzucenie, alienacja i marginalizacja tych osób. Niezbędne jest zatem, stymulowanie rozwoju ruchu społecznego oraz wspieranie samorządów i organizacji pozarządowych w realizacji zadań na rzecz poprawy jakości życia osób z niepełnosprawnością, ich uspołecznienia i aktywizacji w lokalnym środowisku.

Dlatego, Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego w 2014 r. podejmował działania zmierzające do stworzenia sprawnego systemu wsparcia tych osób poprzez rozwój infrastruktury społecznej umożliwiającej korzystanie z usług rehabilitacyjnych oraz wyrównywania szans w zakresie kultury, turystyki i rekreacji. Działania w tym zakresie realizowane były przez Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej, Departament Turystyki, Departament Europejskiego Funduszu Społecznego oraz Biuro ds. Organizacji Pozarządowych i Kombatantów Urzędu Marszałkowskiego Województwa Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie, a także jednostki organizacyjne Samorządu Województwa, w tym Warmińsko-Mazurski Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli w Elblągu i Olsztynie, Centrum Spotkań Europejskich „Światowid” w Elblągu, Centrum Edukacji i Inicjatyw Kulturalnych w Olsztynie, Muzeum Kultury Ludowej w Węgorzewie oraz Szkołę Policealną im. Jadwigi Romanowskiej w Elblągu.

1. Podstawowym warunkiem sprawnego systemu wsparcia osób niepełnosprawnych jest dostęp do informacji. W związku z tym, Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej co roku uaktualnia, opracowaną w roku 2004, *Bazę placówek, instytucji i ośrodków wsparcia umożliwiających rehabilitację osób niepełnosprawnych w województwie warmińsko-mazurskim*. Materiał, wg stanu na dzień 31 grudnia 2014 roku, dostępny jest na stronach internetowych Samorządu Województwa Warmińsko-Mazurskiego i zawiera 649 adresów podmiotów działających w województwie warmińsko-mazurskim na rzecz wsparcia osób niepełnosprawnych i ich rodzin. Ww. *Baza* powstała na podstawie informacji zebranych z powiatów i gmin województwa warmińsko-mazurskiego.

Możliwość korzystania z ww. opracowania ułatwia dostęp do informacji niepełnosprawnym mieszkańcom naszego województwa, a także pozwala na lepszą komunikację pomiędzy podmiotami, zajmującymi się szeroko rozumianą rehabilitacją (lecniczą, zawodową i społeczną).

Ponadto, w celu zwiększenia dostępu do informacji o placówkach, instytucjach i ośrodkach wsparcia dla osób niepełnosprawnych i członków ich rodzin, Warmińsko-Mazurski Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli w Elblągu zorganizował w 2014 r. konferencję i dwa spotkania z udziałem rodziców osób niepełnosprawnych i specjalistów logopedów, psychologów, pedagogów specjalnych w celu zwiększenia kwalifikacji nauczycieli do pracy z uczniami niepełnosprawnymi – łącznie uczestniczyły 53 osoby.

2. W ramach organizowania szkoleń merytorycznych i warsztatów dla kadry podmiotów wspierających aktywny udział osób niepełnosprawnych w życiu społecznym i integracji ze środowiskiem, z inicjatywy Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej przeprowadzone zostały n.w. szkolenia:

- „Wypalenie zawodowe, trening umiejętności interpersonalnych i komunikacja. Terapia skoncentrowana na rozwiązaniach, trening wspierający i aktywizujący”
- „Socjoterapia jako proces i metoda pracy z mieszkańcami domów pomocy społecznej. Zachowanie odpowiedniego dystansu w relacjach personel - podopieczny”

W ww. szkoleniach uczestniczyło 44 pracowników domów pomocy społecznej, ośrodków pomocy społecznej, środowiskowych domów samopomocy oraz placówek opiekuńczo - wychowawczych.

Ponadto, w ramach projektów systemowych Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki na lata 2007-2013 (Priorytet VII), współfinansowanych ze środków EFS, 230 osób (w tym pracowników powiatowych centrów pomocy rodzinie, środowiskowych domów samopomocy, domów pomocy społecznej, warsztatów terapii zajęciowej, ośrodków pomocy społecznej, zakładów aktywności zawodowej, placówek opiekuńczo - wychowawczych, organizacji pozarządowych działających na rzecz osób niepełnosprawnych, a także Urzędu Marszałkowskiego Województwa Warmińsko - Mazurskiego w Olsztynie) uczestniczyło w szkoleniach: „Praca z osobą z zaburzeniami psychicznymi” oraz „Strategia interwencji kryzysowej jako pierwsza pomoc psychologiczna”.

Dodatkowo, Warmińsko-Mazurskie Ośrodki Doskonalenia Nauczycieli w Olsztynie i Elblągu zorganizowały m.in. szkolenia, warsztaty i seminaria dla 360 osób. Działania te przyczyniły się do poszerzenia wiedzy w zakresie pracy z uczniami niepełnosprawnymi w szkołach ogólnodostępnych i integracyjnych, a także do zwiększenia kompetencji nauczycieli i specjalistów w zakresie wykorzystania technologii informacyjno-komunikacyjnych.

Działania w tym zakresie podejmowane były także przez Centrum Spotkań Europejskich „Światowid” w Elblągu, które zorganizowało warsztaty dla nauczycieli pn.: „Arteterapia w edukacji wczesnoszkolnej”, z zakresu technik plastycznych dla 15 osób. Dzięki przeprowadzonym warsztatom uczestnicy zaznajomili się z takimi technikami jak: ceramika, szkło artystyczne, papieroplastyka oraz techniką tworzenia prac w drewnie przez co poszerzyli swoją wiedzę jak używać ww. techniki w pracy terapeutycznej.

3. Każda osoba ma prawo do pełnego uczestnictwa w życiu społecznym, kulturalnym i artystycznym odpowiednio do swoich zainteresowań i potrzeb. Podejmując działania w zakresie wyrównywania szans w dostępie do kultury, jednostki organizacyjne Samorządu Województwa Warmińsko-Mazurskiego, w tym: Centrum Spotkań Europejskich „Światowid” w Elblągu, Warmińsko-Mazurska Filharmonia im. F. Nowowiejskiego w Olsztynie, Muzeum Kultury Ludowej w Węgorzewie, Centrum Edukacji i Inicjatyw Kulturalnych w Olsztynie, przy współpracy z organizacjami pozarządowymi działającymi na rzecz osób niepełnosprawnych, zorganizowały szereg imprez kulturalno-artystycznych, prezentacje twórczości osób niepełnosprawnych oraz warsztatów plastyczno-artystycznych, m.in.:

- Program edukacyjny „Twórcza Terapia” adresowany głównie do dzieci i młodzieży niepełnosprawnej, obejmujący zajęcia warsztatowe z różnych dziedzin sztuki, prezentacje sceniczne oraz wyjazdy na spektakle teatralne i wystawy. Łącznie w ww. wydarzeniach kulturalnych uczestniczyło około 200 osób,
- Letnią Szkołę Edukacji Artystycznej, w formie warsztatów, w tym zajęcia plastyczne, teatralne, fotograficzno-filmowe, taneczne, muzyczne oraz z historii i kultury regionalnej. Projekt miał charakter integracyjny – dla młodzieży sprawnej, jak i niepełnosprawnej, ogółem 25 osób, w tym 18 niepełnosprawnych oraz 7 wolontariuszy. Sprzyjało to budowaniu pozytywnych relacji i więzi wśród młodzieży, nauce empatii i zrozumienia potrzeb innych osób,
- Europejski Festiwal Filmowy Ty i Ja – repliki kin studyjnych. Głównym celem festiwalu była integracja środowisk osób niepełnosprawnych ze społeczeństwem poprzez prezentację filmów o tematyce, problemach i życiu osób niepełnosprawnych. W projekcji filmów uczestniczyły 84 osoby,

- Międzynarodowy Plener Artystyczny „Impresje”, podczas którego spotkali się twórcy znani i uznani oraz twórcy amatorzy i osoby niepełnosprawne posiadające dorobek artystyczny. Uczestniczyło w nim 17 osób. Wydana została także publikacja w formie książkowej z tekstami literackimi i reprodukcjami prac plastycznych i fotografii,
- Integracyjne warsztaty artystyczne w Janowie, których uczestnikami były dzieci z okolicznych wsi oraz podopieczni Środowiskowego Domu Samopomocy w Przezmarku,
- III Integracyjny Festiwal Teatru i Tańca – wyjazd z osobami niepełnosprawnymi do Finlandii, gdzie zaprezentowano na forum międzynarodowym, układ taneczny przygotowany przez osoby z zespołem Turetta, niesłyszące, zespołem Downa, epilepsją i obniżoną sprawnością intelektualną. Łącznie w wydarzeniu wzięło udział 80 osób,
- Międzynarodowe Spotkania Artystyczne, w ramach których odbyły się prezentacje artystyczne, koncerty, wystawy prac plastycznych oraz pokazy filmowe. W ww. spotkaniach wzięło udział łącznie około 2 tys. osób, w tym osoby z niepełnosprawnością,
- XV Ogólnopolski Konkurs Ceramiony, którego celem była prezentacja dorobku dzieci, młodzieży i osób dorosłych w dziedzinie ceramiki. Wśród osób biorących udział w konkursie byli uczestnicy warsztatów terapii zajęciowej, podopieczni środowiskowych domów samopomocy, specjalnych ośrodków szkolno-wychowawczych,
- koncerty organizowane przez Warmińsko-Mazurską Filharmonię im. F. Nowowiejskiego w Olsztynie – w 49 koncertach zorganizowanych podczas różnych imprez, wystaw, aukcji, spartakiad, przeglądów artystycznych uczestniczyło około 4 tys. osób niepełnosprawnych,
- „Spotkanie z tradycją wileńską – Kaziuki nad Węgorapą”. Zarówno publicznością, jak i członkami występujących zespołów były osoby z niepełnosprawnością (ponad 20 osób),
- XXXVII „Święto Wiosny”. W ramach tego przedsięwzięcia dzieci ze Specjalnego Ośrodka Szkolno-Wychowawczego, Przedszkola z grupą integracyjną oraz Warsztatów Terapii Zajęciowej z Olszewa uczestniczyły w konkursie na gaik i marzannę. Udział około 60 osób niepełnosprawnych w projekcie, poprzez wprowadzenie rywalizacji grupowej w wykonywaniu rekwizytów, spowodował zainteresowanie i emocjonalne zaangażowanie się tych osób w imprezach o charakterze obrzędowym,
- VI Mistrzostwa Świata w letnim ciągnięciu sanek – „Dzień z Konopkową”. W imprezie zorganizowanej w formie festynu rodzinnego połączonego z tradycyjnymi zabawami ruchowymi, uczestniczyło około 25 osób niepełnosprawnych,
- XXXVII Międzynarodowy Jarmark Folkloru. Na kiermaszu twórcy niepełnosprawni z powiatu węgorzewskiego, giżyckiego, kętrzyńskiego, bartoszyckiego, oleckiego oraz grupa twórców z Warsztatu Terapii Zajęciowej z Olszewa Węgorzewskiego, Gołdapi i Ełku wystawili swoje prace w tym m.in. koronki, serwetki, ceramikę, tkaniny, hafty, rzeźby, wyroby z wikliny i słomy. Odbyły się również pokazy rzemiosła tradycyjnego. Przedsięwzięcie, w którym uczestniczyło około 55 niepełnosprawnych artystów, przyczyniło się do poznania kultury grup etnicznych i narodowościowych zamieszkujących współcześnie i w przeszłości Polskę północno-wschodnią, a także zwiększyło sprawność manualną tej grupy,
- IX Regionalny Festiwal Kultury Łowieckiej. W imprezie uczestniczyło m.in. około 35 osób niepełnosprawnych.
- Spotkanie integracyjne Stowarzyszenia Rodzin i Przyjaciół Osób z Zespołem Downa „Strzał w 10” w Olsztynie. W ramach spotkania zaprezentowano spektakl w wykonaniu amatorskiej grupy dorosłych osób z Zespołem Downa. Na zakończenie wystąpił Teatr Piosenki. Wydarzenie odbyło się w sali widowiskowej Centrum Edukacji i Inicjatyw Kulturalnych w Olsztynie, uczestniczyło w nim około 350 osób.

- XI Festyn na Rzecz Osób Niepełnosprawnych i Profilaktyki Zdrowia "Jesteśmy Razem" w Górowie Iławeckim, zorganizowany przy współpracy ze Stowarzyszeniem Na Rzecz Osób Niepełnosprawnych i Profilaktyki Zdrowia "Jesteśmy Razem" z Górowa Iławeckiego. W ramach imprezy wystawiono przedstawienie „Potrzebujemy siebie nawzajem”. Wśród występujących artystów znalazł się m.in. znany kabaret Koń Polski. Ponadto, w trakcie festynu odbyła się licytacja i zbiórka pieniędzy na zakup sprzętu rehabilitacyjnego dla osób niepełnosprawnych. Zabawa zbiegła się z Dniem Dawcy Szpiku i każdy chętny mógł zarejestrować się, jako potencjalny dawca. W imprezie wzięło udział około 200 osób.

Ww. imprezy umożliwiły rozszerzenie oddziaływań na otwarte społeczeństwo, aktywny udział osób niepełnosprawnych w integracji z otoczeniem, promocję ich twórczości artystycznej, przełamywanie barier społecznych oraz zmianę sposobu postrzegania osób niepełnosprawnych poprzez ich możliwości, a nie ograniczenia.

4. W ramach zapewnienia osobom niepełnosprawnym pełnego uczestnictwa w życiu publicznym, społecznym, artystycznym oraz rekreacji, w 2014 r. Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego podejmował działania w zakresie organizacji imprez, wystaw, przeglądów artystycznych, w których uczestniczyły ww. osoby, w tym zrealizował n.w. przedsięwzięcia:

- a) Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie był współorganizatorem XVI Festynu Integracyjnego „Jesteśmy razem”, który odbył się 17 maja 2014 r. na Starym Mieście w Olsztynie. Głównym organizatorem był Warmińsko-Mazurski Sejmik Osób Niepełnosprawnych. Do organizacji Festynu włączyło się także wielu partnerów społecznych, między innymi: Warmińsko-Mazurski Oddział Okręgowy Polskiego Czerwonego Krzyża, Polskie Stowarzyszenie Pedagogów i Animatorów „Klanza” Oddział w Olsztynie, Olsztyńskie Towarzystwo Amazonki, Szkoła Policealna MEDYK oraz wolontariusze. W Festynie wzięli udział przedstawiciele domów pomocy społecznej, warsztatów terapii zajęciowej z całego województwa, organizacji pozarządowych oraz mieszkańcy Olsztyna i okolic. Uczestniczyło w nim około 800 osób, w tym osoby niepełnosprawne.

Ubiegłoroczny Festyn był połączony z Targami Ekonomii Społecznej, organizowanymi w ramach Warmińsko-Mazurskich Dni z Ekonomią Społeczną.

Inicjatywa miała na celu integrację osób z niepełnosprawnością oraz poszerzenie współpracy z różnymi podmiotami działającymi na rzecz tej grupy mieszkańców województwa. Efektem podjętych działań było rozszerzenie oferty aktywnego spędzania czasu wolnego przez osoby niepełnosprawne, nawiązanie wzajemnych kontaktów oraz prezentacja ich artystycznego dorobku.

- b) Departament Turystyki Urzędu Marszałkowskiego Województwa Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie zlecił organizacjom pozarządowym realizację imprez turystycznych, na kwotę 80 550 zł, wśród nich:

- Młodzież na fali. Program upowszechniania aktywnej turystyki wodnej, realizowany przez Uczniowski klub sportowy HORYZONT z Elbląga,
- Międzynarodowy Festiwal Ludzie Starożytnego Bałtyku, zorganizowany przez Stowarzyszenia: Wikingowie z Truso z Elblągu i Elbląg Europa,
- XLIII Ogólnopolski Zlot Grunwaldzki, którego organizatorem był Związek Harcerstwa Polskiego,
- Mazurskie podróże w czasie - impreza promująca Ekomuzea Mazur realizowana przez Gołdapski Fundusz Lokalny,
- Wędrujemy szlakiem frontu wschodniego I Wojny Światowej – organizowany przez Związek Harcerstwa Polskiego - Olsztyn,

- Aktualizacja przebiegu i renowacja szlaków pieszych - działania prowadzone przez Polskie Towarzystwo Turystyczno-Krajoznawcze z Olsztyna,
  - XXXI Zlot Harcerskich Drużyn Wodnych, realizowany przez Związek Harcerstwa Polskiego,
  - Mazurskie ekstremalne zawody na orientację KRUTYNIA, które przeprowadziło Polskie Towarzystwo Turystyczno-Krajoznawcze z Olsztyna.
- Ponadto, ww. departament współorganizował imprezy:
- VII Warmiński Kiermas Tradycji/Dialogu/Zabawy w Bałdach,
  - Międzynarodowy Rajd Kętrzyn-Prawdinsk o Puchar Konsula,
  - Międzynarodowy Spływ Kajakowy Łyna-Ława.

Ww. przedsięwzięcia miały charakter masowy i ogólnodostępny. Brały w nich udział również osoby z niepełnosprawnością. Imprezy umożliwiły integrację tych osób z otoczeniem, poznanie walorów turystycznych regionu, propagowanie aktywnych form spędzania czasu wolnego oraz ich uspołecznienie.

5. Realizując zadania w zakresie promowania pracy wolontariatu na rzecz osób niepełnosprawnych, uczniowie Szkoły Policealnej im. Jadwigi Romanowskiej w Elblągu podejmowali działania wolontarystyczne w zakresie opieki nad dziećmi w Hospicjum Elbląskim, wykonywania masażu w środowisku domowym pacjentów, prowadzenia warsztatów z zakresu Arteterapii dla dzieci autystycznych w Ośrodku Szkolno-Wychowawczym nr 2 w Elblągu, prowadzenie cyklicznych zajęć terapeutycznych z zakresu edukacji prozdrowotnej i ludoterapii dla uczestników Warsztatu Terapii Zajęciowej w Elblągu. Ponadto, brali udział w kweście ulicznej na rzecz Hospicjum Elbląskiego w ramach akcji „Żonkilowe Pola Nadziei”. Łącznie w ww. przedsięwzięciach brało udział 42 wolontariuszy, którzy objęli swym działaniem około 350 osób z niepełnosprawnością.

Zadania na rzecz promocji pracy wolontariatu podejmowało również Centrum Spotkań Europejskich „Światowid” w Elblągu. W 2014 r. w partnerstwie z Stowarzyszeniem Kulturalnym „Viva art.” realizowano projekt „*Kompetentny wolontariusz*”. W ramach ww. przedsięwzięcia 16 wolontariuszy zostało przeszkolonych podczas trzech modułów, tj.:

- Specyfika pracy z osobami niepełnosprawnymi. Rodzaje i stopnie niepełnosprawności. Praca wolontarystyczna na rzecz osób starszych, jej uwarunkowania,
- Pierwsza pomoc przedmedyczna,
- Metody i techniki arteterapeutyczne stosowane w pracy z osobami niepełnosprawnymi.

Oprócz wiedzy teoretycznej wolontariusze uczestniczyli również w ćwiczeniach. Zdobytą w trakcie szkolenia wiedzę wykorzystywali także w codziennej pracy z osobami niepełnosprawnymi i starszymi.

Ponadto, ww. instytucja prowadziła cykl szkoleń dla kadry Środowiskowego Domu Samopomocy Lazarus oraz pracowników instytucji, wolontariuszy i organizacji o profilu społeczno-kulturalnym w tym Elbląskiego Stowarzyszenia Pomocy Humanitarnej im. Św. Łazarza w zakresie technik szkła stapianego. Ich celem było zwiększenie umiejętności oraz kompetencji kadry terapeutycznej i instruktorskiej w zakresie arteterapii. W ww. działaniach uczestniczyło 6 osób.

Dodatkowo, w 2014 roku, w ramach otwartego konkursu ofert Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego powierzył Polskiemu Związkowi Niewidomych - Okręg Warmińsko – Mazurski w Olsztynie, realizację zadania publicznego pn.: „Popularyzowanie wolontariatu w środowisku osób niewidomych i słabowidzących”. Projekt, którego głównym celem była promocja pracy wolontariatu realizowany był w partnerstwie ze szkołami ponadgimnazjalnymi oraz Polskim Czerwonym Krzyżem. Działaniem objęto niemal 60 osób, w tym 20 osób z niepełnosprawnością.

6. System pomocy osobom niepełnosprawnym obejmuje również działania zaspokajające specjalne potrzeby edukacyjne uczniów, które realizowane są w formie zajęć dydaktyczno-wyrównawczych, kompensacyjnych, logopedycznych, socjoterapeutycznych oraz innych zajęć o charakterze terapeutycznym. W celu zintensyfikowania działań na rzecz wyrównywania szans edukacyjnych niepełnosprawnych osób, w ramach Priorytetu IX Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, Departament Europejskiego Funduszu Społecznego Urzędu Marszałkowskiego Województwa Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie w 2014 roku dofinansowywał projekty na rzecz aktywizacji edukacyjnej niepełnosprawnych dzieci i młodzieży, w których uczestniczyły osoby niepełnosprawne, w tym korzystały z zajęć rewalidacyjnych, korekcyjno-kompensacyjnych, indywidualizacyjnych, terapeutycznych, tj.:
- „Chatka Puchatka” (01.07.2013 r. – 30.06.2015 r.), prowadzony przez Gminę Gronowo Elbląskie, dofinansowany w wysokości 614 253,64 zł,
  - „Jestem niesłyszący – nie jestem gorszy – dajcie mi szansę” (01.08.2013 r. – 31.07.2014 r.), realizowany przez Stowarzyszenie Rehabilitacji i Pomocy osobom z Wadą Słuchu „Pokonać ciszę”, dofinansowanie projektu 121 265,00 zł,
  - „Rozwój moją szansą – wieloprofilowe wspomaganie rozwoju osób z niepełnosprawnością intelektualną i autyzmem” (01.07.2013 r. – 30.06.2015 r., prowadzony przez Powiat Giżycki, dofinansowany w wysokości 773 795,16 zł,
  - „Nowoczesne rozwiązania w edukacji niepełnosprawnych w SOSW w Szymanowie” (01.09.2013 r. – 31.05.2015 r.), realizowany przez Powiat Ostródzki/Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy w Szymanowie, dofinansowany na kwotę 414 896,51 zł.

7. Zlecenie zadań publicznych organizacjom pozarządowym jest jednym ze skuteczniejszych sposobów zwiększenia integracji oraz aktywizacji społecznej i zawodowej środowisk zagrożonych społecznym wykluczeniem, a takim jest środowisko osób niepełnosprawnych. Dzieje się tak dlatego, że to organizacje pozarządowe są najbliżej swoich lokalnych problemów, dzięki czemu mają możliwość szybkiego ich diagnozowania i rozwiązywania.

Realizując zadania mające na celu wsparcie projektów na rzecz integracji społecznej i zawodowej osób z niepełnosprawnością, w tym finansowanych ze środków PFRON oraz z budżetu Województwa Warmińsko-Mazurskiego, Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego podjął w 2014 r. następujące działania:

- a) na podstawie art. 36 ust. 2 ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o *rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych* (Dz. U. z 2011 r. Nr 127 poz. 721, z późn. zm.), zlecono, ze środków PFRON, zadania z zakresu rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych n/w. organizacjom pozarządowym, na łączną kwotę 200 tys. zł, w których uczestniczyło około 500 osób:
- Stowarzyszeniu Rodzin i Przyjaciół Osób z Zespołem Downa „Strzał w 10” w Olsztynie zadanie „*Rehabilitacja pomaga łamać stereotypy*”. W ramach projektu 30 osób niepełnosprawnych uczestniczyło w zajęciach integracji sensorycznej, hipoterapii, dogoterapii, logopedycznych, Biofeedback i Tomatis. Ponadto, w wyniku skorzystania przez 20 rodzin z punktu konsultacyjnego nastąpiło zmniejszenie lęków związanych z posiadaniem dziecka z zespołem Downa oraz zwiększenie stopnia jego akceptacji przez rodziców.

- Stowarzyszeniu Wyjątkowe Serce w Olsztynie zadanie „*Kompleksowe wsparcie dzieci i młodzieży z autyzmem i zespołem Aspergera „Tacy jesteśmy”*”. W trakcie realizacji projektu 68 osoby uczestniczyły w szkoleniach wspierających terapię z zakresu Zespołu Aspergera, dzięki czemu pogłębili oni swoją wiedzę na temat ww. schorzenia. Ponadto, 86 beneficjentów skorzystało z punktu konsultacyjnego dla dzieci i młodzieży z autyzmem i niepełnosprawnościami sprzężonymi. Podczas konsultacji beneficjenci kierowani byli do placówek specjalnych, otrzymywali diagnozy, sporządzano im indywidualne programy terapii, w ramach których realizowane były zajęcia rehabilitacyjne.
- Stowarzyszeniu Integracji Osób Niepełnosprawnych SION w Bartoszych zadanie „*Poprzez arteterapię do samodzielności*”. Podczas realizacji projektu 20 osób uczestniczyło w zajęciach rehabilitacyjnych, warsztatach batiku, filcowania oraz warsztatach terapeutycznych. Udział w ww. formach wsparcia zwiększył samodzielność tych osób, poprawił ich funkcjonowanie psychospołeczne i sprawność fizyczną, rozwinął umiejętność sprawnego komunikowania się, a także zapobiegł pogłębianiu się niepełnosprawności.
- Stowarzyszeniu Integracji Osób Niepełnosprawnych SION w Bartoszych zadanie „*Poradnictwo specjalistyczne dla osób niepełnosprawnych*”, podczas którego 40 osób z niepełnosprawnością skorzystało z poradnictwa psychologicznego, społeczno-prawnego oraz porad na temat przysługujących uprawnień, dostępnych usług, sprzętu rehabilitacyjnego i pomocy technicznej.
- Szkolnemu Klubowi Sportowemu Niesłyszących „Olimpijczyk” w Olecku zadanie „*Ruch jest mową dziecka*”. Jego głównym celem było systematyczne szkolenie rehabilitacyjno-sportowe niepełnosprawnej młodzieży w lekkoatletyce, piłce siatkowej, tenisie stołowym i piłce nożnej (42 osoby), a także umożliwienie jej udziału w ogólnopolskich zawodach sportowych.
- Polskiemu Stowarzyszeniu na Rzecz Osób z Upośledzeniem Umysłowym Koło w Biskupcu zadanie „*Treningi mieszkaniowe dla osób z niepełnosprawnością intelektualną*”. W ramach realizacji zadania zorganizowano 7 treningów mieszkaniowych dla 49 osób niepełnosprawnych (średnio 7 osób na trening) oraz cykl 7 warsztatów artystycznych. Kompleksowo przygotowano 35 niepełnosprawnych beneficjentów do samodzielnego funkcjonowania i wypełniania ról społecznych. W trakcie realizacji zadania uczestnicy brali udział w wyjściach do miejsc użyteczności publicznej: poczty, biblioteki oraz restauracji.
- Polskiemu Stowarzyszeniu na Rzecz Osób z Upośledzeniem Umysłowym Koło w Giżycku zadanie „*Warsztaty kompetencji społecznych dla osób z zaburzeniami ze spektrum autyzmu*”. W ramach realizacji zadania 16 osób ze zdiagnozowanymi zaburzeniami ze spektrum autyzmu wzięło udział w warsztatach plastycznych i teatralnych, treningu samodzielności, a także zajęciach z nauki pracy w zespole. Wśród uczestników nastąpił wzrost poziomu kompetencji społecznych, nastąpiła poprawa umiejętności komunikowania się oraz rozwinęła się umiejętność współdziałania w grupie.
- Polskiemu Stowarzyszeniu na Rzecz Osób z Upośledzeniem Umysłowym Koło w Nidzicy zadanie „*Prawdziwe życie - usamodzielnianie w mieszkaniu treningowym osób niepełnosprawnych intelektualnie*”. W ramach realizacji zadania 18 uczestników brało udział w różnorodnych treningach przygotowujących do usamodzielniania w życiu codziennym. Uczestnicy otrzymali szerokie wsparcie tak aby aktywnie funkcjonować w środowisku lokalnym. Udział w dofinansowanym zadaniu wpłynął także na poprawę ich umiejętności komunikowania się, porozumiewania, rozpoznawania i wyrażania własnych emocji.

- Fundacji Centrum Zdrowia i Sportu przy Olsztyńskiej Szkole Wyższej im. Józefa Rusieckiego zadanie „Powiedz rakowi *"NIE!"* - program aktywności fizycznej dla kobiet po przebytej terapii nowotworu piersi”. W ramach realizacji zadania odbył się cykl grupowych zajęć usprawniających na sali gimnastycznej i pływalni, a także zaprojektowano i wydano materiały informacyjne. Zadaniem objęto 15 kobiet po przebytej mastektomii. Wśród uczestniczek poprawiła się sprawność fizyczna, został wypracowany nawyk dbania o kondycję fizyczną i zdrowy styl życia, co przyczyniło się do prawidłowego procesu rehabilitacji kobiet po przebytej chorobie nowotworowej i umożliwiło płynne przejście od rehabilitacji do pełnej aktywności.
  - Polskiemu Stowarzyszeniu Opiekunów "Z Nami Łatwiej" w Olsztynie zadanie *"Program poprawy codziennego funkcjonowania osób niepełnosprawnych ruchowo i ich opiekunów - Z nami łatwiej"*. W ramach realizacji zadania 45 opiekunów osób niepełnosprawnych otrzymało kompleksową poradę w zakresie treningu pielęgnacyjnego, ćwiczeń rehabilitacyjnych, zaleceń pielęgnacyjnych, instruktażu używania sprzętu wspomagającego, a także w zakresie organizowania warunków do opieki domowej i pielęgnowania osoby niepełnosprawnej adekwatnie do jej możliwości funkcjonowania.
- b) zlecono organizacjom pozarządowym ze środków z budżetu Województwa Warmińsko-Mazurskiego n.w. zadania z zakresu rehabilitacji społecznej i zawodowej, przyznając podmiotom dotacje celowe, w łącznej wysokości 64 800 zł, w których uczestniczyło około 2 000 osób:
- współorganizację XVI Festynu Integracyjnego „Jesteśmy razem”. W imprezie uczestniczyło około 800 osób, w tym osoby z niepełnosprawnością,
  - „Integracja organizacji pozarządowych oraz środowisk działających na rzecz seniorów poprzez obchody 15-lecia Uniwersytetu Trzeciego Wieku i Osób Niepełnosprawnych w Elblągu” realizowane przez Uniwersytet III Wieku i Osób Niepełnosprawnych w Elblągu, w których uczestniczyło 500 osób,
  - „Centrum Informacyjno-Szkoleniowe Rehabilitacji i Doradztwa Zawodowego”, prowadzone przez Polski Związek Niewidomych Okręg Warmińsko-Mazurski w Olsztynie, z którego usług skorzystało 218 osób niepełnosprawnych,
  - „Powrót do samodzielności II”, realizowany przez Elbląskie Stowarzyszenie Pomocy Humanitarnej im. Św. Łazarza w Elblągu - uczestnikami było 160 osób z niepełnosprawnością,
  - „Realizację programów nakierowanych na osoby osadzone w zakładach karnych dotknięte narkomanią”, z których skorzystało 339 osób niepełnosprawnych,
  - „Olsztyński Telefon Zaufania „Anonimowy Przyjaciel” – pomocą dla rodzin dotkniętych chorobą alkoholową – konferencja szkoleniowa”, w której uczestniczyło 55 osób,
  - „Program readaptacji społecznej skierowany do pacjentów leczonych substytucyjnie”, z którego skorzystało 25 osób niepełnosprawnych.

Współpraca Samorządu Województwa Warmińsko-Mazurskiego z organizacjami pozarządowymi w celu aktywnej integracji oraz aktywizacji społecznej i zawodowej umożliwiła szerszy udział osób niepełnosprawnych w życiu społecznym i integrację ze środowiskiem, co wpłynęło na poprawę jakości życia tych osób i członków ich rodzin.

8. W związku z niedostateczną liczbą w województwie stowarzyszeń i klubów sportowych zrzeszających osoby niepełnosprawne (występują tylko w 9 powiatach), mając na uwadze znaczenie sportu w procesie rehabilitacji osób niepełnosprawnych, Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego przy współpracy z Wojewódzką Społeczną Radą ds. Osób Niepełnosprawnych, 12 listopada 2014 r. zorganizował seminarium pn. „*Wizja sportu osób z niepełnosprawnością w województwie warmińsko-mazurskim*”, którego celem było zwiększenie aktywności społecznej osób z niepełnosprawnością i integracja ze środowiskiem. W spotkaniu uczestniczyli m.in. przedstawiciele klubów i federacji sportowych działających na rzecz osób z niepełnosprawnością oraz powiatowych społecznych rad ds. osób niepełnosprawnych. Tematem seminarium było m. in. aktywizacja społeczna osób z niepełnosprawnością poprzez sport, praktyki dotyczące działań sportowych z ich udziałem, a także dostępność oraz wykorzystanie przez te osoby Orlików. Podczas Seminarium uczestnicy wypracowali wnioski i rekomendacje, które po spotkaniu zostały przekazane wszystkim zainteresowanym podmiotom (powiatom oraz klubom i federacjom sportowym działających na rzecz osób z niepełnosprawnością) do wykorzystania przy planowaniu i realizacji lokalnych programów i projektów na rzecz osób niepełnosprawnych oraz podejmowaniu innych działań w obszarze integracji społecznej i aktywizacji zawodowej.

PRIORYTET: AKTYWIZACJA ZAWODOWA OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH

Cel ogólny: Zwiększenie aktywnego udziału osób niepełnosprawnych w życiu zawodowym.

Osoby niepełnosprawne stanowią grupę zróżnicowaną pod względem stopnia i rodzaju niepełnosprawności, co powoduje konieczność indywidualizowania pomocy adresowanej do tych osób w zakresie aktywizacji zawodowej. Z uwagi na ten fakt oraz wzrost stopnia bezrobocia w całym kraju, wynikający z obniżonej koniunktury gospodarczej, zła sytuacja na rynku pracy dotyka w pierwszej kolejności właśnie osoby niepełnosprawne. Rehabilitacja zawodowa ma na celu ułatwienie osobie niepełnosprawnej uzyskania i utrzymania odpowiedniego zatrudnienia oraz awansu zawodowego, m.in. poprzez umożliwienie jej korzystania z poradnictwa zawodowego, szkolenia zawodowego i pośrednictwa pracy. W 2014 roku kontynuowano działania podjęte w poprzednich latach, zmierzające do poprawy sytuacji zawodowej osób niepełnosprawnych.

1. Koordynatorem zadań w województwie warmińsko-mazurskim na rzecz aktywizacji zawodowej osób niepełnosprawnych jest Wojewódzki Urząd Pracy, który jednocześnie monitoruje działalność w tym zakresie. Osoby niepełnosprawne stanowią jedną z priorytetowych grup, do których w pierwszej kolejności adresowane są programy aktywizacji oraz pośrednictwa pracy, co zostało uwzględnione w *Strategii Zatrudnienia i Rozwoju Zasobów Ludzkich w Województwie Warmińsko-Mazurskim do 2020 roku* oraz *Regionalnym Planie Działań na rzecz Zatrudnienia na 2014 rok*.

Z analizy danych Powiatowych Urzędów Pracy zebranych przez WUP w Olsztynie, wynika że w 2014 roku odnotowano wzrost podjęć pracy przez niepełnosprawnych bezrobotnych, z 3 249 w 2013 roku do 3 700 w 2014 roku (tj. o 451 osób, 13,9%). Wśród osób, które znalazły zatrudnienie, 768 podjęło pracę subsydiowaną ze środków Funduszu Pracy lub PFRON. Ponadto, 1 090 osób z niepełnosprawnością uczestniczyło w szkoleniach, pracach społecznie użytecznych, stażach zawodowych i przygotowania zawodowego dorosłych.

W 2014 roku Wojewódzki Urząd Pracy w Olsztynie realizował projekty dofinansowane w 2013 r. w ramach ogłoszonych konkursów w priorytecie VI *Rynek pracy otwarty dla wszystkich* działaniu 6.1. *Poprawa dostępu do zatrudnienia oraz wspieranie aktywności zawodowej w regionie* poddziałaniu 6.1.1 *Wsparcie osób pozostających bez zatrudnienia na regionalnym rynku pracy* z Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki na lata 2007-2013, współfinansowanego ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego. W wyniku tych działań w 2014 roku wsparciem objęto 265 osób z niepełnosprawnością.

Przyczyniły się one do złagodzenia trudnej sytuacji tych osób na rynku pracy.

Ponadto, Centrum Informacji i Planowania Kariery Zawodowej ww. Urzędu realizowało nw. zadania:

- konsultacje psychologiczne skierowane do osób z zaburzeniami psychicznymi - udzielono 51 konsultacji,
  - warsztaty z zakresu aktywizacji zawodowej skierowane do osób przechodzących terapię uzależnienia od alkoholu - przeprowadzono 5 warsztatów, w których udział wzięło 73 osoby.
2. W celu zwiększenia dostępu osób niepełnosprawnych do zatrudnienia prowadzone były także działania w ramach priorytetu VII Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013, współfinansowanego ze środków EFS. Wobec tych osób stosowane są instrumenty aktywnej integracji, mające na celu przywrócenie osób wykluczonych na rynek pracy oraz ich integrację ze społeczeństwem, poprzez przywrócenie zdolności lub możliwości zatrudnienia, uzyskanie wsparcia dochodowego oraz wyeliminowanie przeszkód napotykanym przez osoby i rodziny w dostępie do praw i usług społecznych, a przez to wspierających ich powrót do zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej.

W 2014 r. w zakresie powyższych działań, realizowano zarówno projekty dofinansowane w 2013 r. jak i projekty z 2014 r. Ich celem było wspieranie integracji społecznej i zawodowej osób z niepełnosprawnością. Łączna kwota dofinansowania w 2014 r. wyniosła 5 653 235,02 zł. We wszystkich tych działaniach uczestniczyło ponad 600 osób niepełnosprawnych. Szczegółowy wykaz ww. przedsięwzięć przedstawia Tabela nr 3:

Tabela nr 4. Projekty wspierające integrację społeczną i zawodową osób niepełnosprawnych dofinansowane w 2014 r. w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki na lata 2007-2013

Lp.	Nazwa dofinansowanego podmiotu	Nazwa dofinansowanego zadania	Liczba niepełnosprawnych beneficjentów
1.	Edukacyjna Szansa AZIRO Luiza Włoch, partner - Europejskie Stowarzyszenie Edukacji i Rozwoju PIONIER	„Nowoczesny Masażysta SPA”	12
2.	Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Lidzbarku Warmińskim z/s w Ornecie	„Szansa na lepszą przyszłość”	13
3.	Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Olecku	„Szansa na lepszą przyszłość”	8
4.	ATEST Szkolenia, Obsługa Firm Beata Maria Chojeła w Ełku	„Moje miejsce na rynku pracy. Dobre praktyki w zakresie aktywizacji społeczno- zawodowej osób niepełnosprawnych w województwie warmińsko-mazurskim”	44
5.	Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Szczytnie	„Moją motywacją jest moja przyszłość”	16
6.	Stowarzyszenie Integracji Osób Niepełnosprawnych (SION) w Bartoszycach, partner - Powiatowy Urząd Pracy w Bartoszycach	„W pełni sprawni na rynku pracy – aktywizacja zawodowa osób niepełnosprawnych w powiecie bartoszyckim”	15

7.	Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Działdowie	„Razem ku samodzielności”	35
8.	Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Olsztynie	„Powiat Olsztyński aktywizuje”	28
9.	Polskie Stowarzyszenie na Rzecz Osób z Upośledzeniem Umysłowym Koło w Biskupcu	„Droga do samodzielności - Program wsparcia osób z niepełnosprawnością intelektualną”	13
10.	Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Iławie	„Aktywizacja zawodowa i społeczna osób zagrożonych wykluczeniem społecznym z powiatu iławskiego”	20
11.	Fundacja STABILO z Torunia	„Pokonujemy bariery w drodze do kariery”	36
12.	Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Braniewie	„Wszyscy Mamy Równe Szanse - aktywizacja osób wykluczonych”	14
13.	Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Mrągowie	„Aktywność i integracja szansą na lepsze jutro”	9
14.	Elbląska Rada Konsultacyjna Osób Niepełnosprawnych, partnerzy - Warmińsko-Mazurski Sejmik Osób Niepełnosprawnych Powiatowy Urząd Pracy w Elblągu Agencja Ochrony Mienia „GARDA”	„Trening Dobrze Ustawiony”	160
15.	Fundacja Q	„Krok do pracy”	120
16.	Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Bartoszycach	„Szansa na Twój sukces”	23
17.	Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Gołdapi	„Szansa dla Ciebie”	8
18.	Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Elku	„Aktywizacja zawodowa i integracja społeczna bezrobotnych osób niepełnosprawnych w powiecie elckim”	35
19.	Gmina Miłakowo	„Program aktywizacji społeczno – zawodowej bezrobotnych w Gminie Miłakowo”	5

3. Istotną formą aktywności osób niepełnosprawnych wspomagającą proces rehabilitacji zawodowej i społecznej jest uczestnictwo w zakładach aktywności zawodowej. Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego na podstawie art. 35 ust. 1 pkt 6 ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. *o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych* (Dz. U. z 2011 r. Nr 127, poz. 721 z późn. zm.) dofinansował, ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, koszty działania 5 zakładów aktywności zawodowej, tj. w Giżycku, Elblągu, Biskupcu, Kamionku Wielkim, Polskiego Związku Niewidomych w Olsztynie oraz koszty utworzenia i działania 2 nowopowstałych zakładów aktywności zawodowej, tj. w Bartoszycach i Ostródzie na łączną kwotę 3 816 683,28 zł, a także ze środków budżetu Województwa, koszty działania tych zakładów w kwocie 311 689,41 zł.

Środki na działanie przekazane zostały ww. zakładom m.in. na wynagrodzenia osób niepełnosprawnych i pracowników obsługi, pokrycie kosztów materiałów, energii, usług materialnych i niematerialnych niezbędnych do realizacji rehabilitacji i obsługi, kosztów transportu i dowozu osób niepełnosprawnych, zakupu środków trwałych i wyposażenia, szkoleń związanych z przygotowaniem ich do pracy na otwartym rynku.

W ramach utworzenia w 2014 r. dwóch nowych Zakładów środki przekazane zostały m.in. na przystosowanie do potrzeb osób niepełnosprawnych pomieszczeń, zakup sprzętu rehabilitacyjnego, wyposażenie pomieszczeń, zakup surowców i materiałów potrzebnych do rozpoczęcia działalności oraz zakup środka transportu.

Łącznie Zakłady te na koniec 2014 r. zatrudniały 311 osób, w tym 225 osób niepełnosprawnych ze znacznym i umiarkowanym stopniem niepełnosprawności.

Dzięki dofinansowaniu, osoby niepełnosprawne zatrudnione w zakładach aktywności zawodowej, obok wykonywania pracy zarobkowej, uczestniczą w rehabilitacji społecznej, przygotowują się do życia w otwartym środowisku oraz uczą się pełnego, niezależnego i aktywnego życia na miarę ich indywidualnych możliwości.

4. W procesie rehabilitacji zawodowej osób niepełnosprawnych, w tym z zaburzeniami psychicznymi, niezwykle ważne jest podejmowanie działań w zakresie inicjowania i tworzenia podmiotów ekonomii społecznej wspomagających ten proces. W zakresie ww. działań Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej przy współpracy z Ośrodkami Wsparcia Inicjatyw Ekonomii Społecznej w Olsztynie, Elblągu, Nidzicy i Ełku oraz Warmińsko-Mazurskiego Sejmiku Osób Niepełnosprawnych, w dniach 9-17 maja 2014 r. zorganizował Warmińsko-Mazurskie Dni z Ekonomią Społeczną.

W ramach tego przedsięwzięcia odbyły się „*Dni otwarte pomiotów ekonomii społecznej*”, których wydarzeniem inauguracyjnym były Dni Spółdzielczości i Ekonomii Społecznej Ziemi Kętrzyńskiej zorganizowane przez Stowarzyszenie na Rzecz Rozwoju Spółdzielczości i Przedsiębiorczości Lokalnej WAMA - COOP, prowadzące Ośrodek Wsparcia Ekonomii Społecznej w Olsztynie oraz Zespół ds. Ekonomii Społecznej w powiecie kętrzyńskim.

W programie imprez znalazła się również konferencja pn. „*Ekonomia społeczna w rozwoju lokalnym – doświadczenia krajowe i europejskie*”. Najważniejszym jej punktem było przekazanie przez dr. hab. prof. Uniwersytetu Adama Mickiewicza Tomasza Mikę, reprezentującego Fundację im. Królowej Polski św. Jadwigi, na ręce Gustawa Marka Brzezina – Wicemarszałka Województwa Warmińsko-Mazurskiego certyfikatu potwierdzającego przekazanie prawa do nadawania Znak promocyjnego „*Zakup prospołeczny*” przez województwo warmińsko-mazurskie. W kontekście planowanego kierunku rozwoju ekonomii społecznej w Polsce omówiono założenia Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój na lata 2014 – 2020. W konferencji wzięły również udział delegacje z Włoch i Belgii, które przedstawiły własne dokonania w ramach przedsiębiorczości społecznej.

Odbyły się również trzy panele: „*Zespoły ds. ekonomii społecznej w powiatach – partnerstwa*”, „*Marketing w ekonomii społecznej*”, „*Działalność gospodarcza NGO – bariery i perspektywy rozwoju*”. Podczas seminariów uczestnicy wymienili się doświadczeniami i opiniami nt. rozwoju ekonomii społecznej w różnych częściach Regionu.

Doskonałą okazją do bliższego poznania ekonomii społecznej były również Targi Ekonomii Społecznej, które towarzyszyły XVI Festynowi Integracyjnemu „*Jesteśmy Razem*”. Podczas ww. targów można było nie tylko wymienić doświadczenia z przedstawicielami przedsiębiorstw społecznych i organizacji pozarządowych, poznać oferowane przez nie produkty, ale również uczestniczyć w bezpłatnych warsztatach m.in. garncarskich i zdobienia przedmiotów techniką decoupage.

PRIORYTET: PARTNERSTWO NA RZECZ OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH

Cel ogólny: *Rozwój partnerstwa na rzecz osób niepełnosprawnych zapewniający ich aktywne uczestniczenie w życiu rodzinnym, społecznym i zawodowym.*

Działania partnerskie w zakresie realizowanych zadań na rzecz osób niepełnosprawnych dają możliwość efektywniejszego wykorzystania posiadanych zasobów w obrębie wyrównywania szans i przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu tych osób. Skuteczność tych działań zwiększa się poprzez szerszą współpracę różnych podmiotów, w tym administracji publicznej oraz podmiotów niepublicznych. Dzięki niej buduje się silne partnerstwo pomiędzy tymi jednostkami w zakresie rozwiązywania istotnych problemów osób niepełnosprawnych, a także wzrasta świadomość tych podmiotów na temat potrzeb osób niepełnosprawnych. Mając na uwadze powyższe, Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego oraz jego jednostki organizacyjne podejmowały działania mające na celu rozwój partnerstwa.

1. W ramach partnerstwa organizacji pozarządowych i instytucji działających na rzecz aktywizacji zawodowej osób niepełnosprawnych, przedstawiciele Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej, w 2014 r. uczestniczyli w:
  - konferencji pt. *„Aktywizacja zawodowa osób z niepełnosprawnością intelektualną drogą do samodzielności”*, podsumowującej realizację 3 - letniego projektu, współfinansowanego ze środków EFS, pod nazwą *„Droga do samodzielności”*, organizowanej przez Polskie Stowarzyszenie na Rzecz Osób z Upośledzeniem Umysłowym Koło w Biskupcu. Udział w spotkaniu był okazją do dyskusji o możliwościach rozwoju rehabilitacji zawodowej osób z niepełnosprawnością intelektualną. Zaprezentowane zostały doświadczenia praktyków, zajmujących się aktywizacją zawodową i społeczną osób z upośledzeniem umysłowym, a także szanse na finansowanie działań na rzecz osób niepełnosprawnych ze środków Unii Europejskiej. Podsumowaniem konferencji było forum, podczas którego same osoby z niepełnosprawnością i członkowie ich rodzin opowiedzieli o nadziejach, szansach i trudnościach jakie napotykają w drodze do zawodowej aktywności. Spotkanie wpłynęło na zidentyfikowanie w województwie aktualnych problemów i potrzeb osób z niepełnosprawnościami.
  - uroczystych obchodach 10 – lecia Federacji Organizacji Socjalnych Województwa Warmińsko - Mazurskiego FOSa, które odbyły się 20 listopada 2014 r. w Olsztyńskim Zamku. Organizacja ta od początku swojej działalności intensywnie współpracuje z Samorządem Województwa Warmińsko - Mazurskiego w realizacji zadań publicznych z różnych dziedzin życia społecznego, w szczególności zaś w zakresie działań na rzecz osób starszych.
  - seminarium pt. *„Administracja publiczna miejscem pracy dla osób z niepełnosprawnością”*, które było zorganizowane przez Fundację Polskich Kawalerów Maltańskich w Warszawie - Pomoc Maltańska, w ramach projektu *„Staż w administracji publicznej wsparciem aktywizacji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych oraz budowaniem pozytywnego wizerunku osób niepełnosprawnych na rynku pracy II”*, współfinansowanego ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego.
  - konferencji pt. *„Osoby niepełnosprawne jako ważny potencjał rozwoju lokalnego rynku pracy”*. Konferencja organizowana przez Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych w Warszawie w partnerstwie z Fundacją Aktywizacja była dogodną okazją do zaprezentowania roli i znaczenia sektora małych i średnich przedsiębiorstw w obszarze aktywizacji zawodowej osób niepełnosprawnych na przykładzie warmińsko-mazurskiego rynku pracy.

2. W roku sprawozdawczym Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego przedstawił do zaopiniowania Wojewódzkiej Społecznej Radzie do Spraw Osób Niepełnosprawnych, działającej przy Marszałku Województwa Warmińsko-Mazurskiego, projekt uchwały Sejmiku Województwa Warmińsko-Mazurskiego w sprawie określenia zadań Samorządu Województwa, finansowanych ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych w 2014 r., pod kątem ich skutków dla osób niepełnosprawnych. Skonsultowano również z Wojewódzką Radą rodzaje zadań, które Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego zaplanował zlecić w 2014 r. fundacjom oraz organizacjom pozarządowym.
3. W 2014 r. współorganizowano 2 spotkania Wojewódzkiej Społecznej Rady ds. Osób Niepełnosprawnych z przedstawicielami powiatowych społecznych rad ds. osób niepełnosprawnych. Tematami pierwszego spotkania były m.in.: problemy aktywizacji zawodowej osób niepełnosprawnych, likwidacja barier architektonicznych, technicznych i w komunikowaniu się, w związku z indywidualnymi potrzebami tych osób. Na spotkaniu przedstawione zostały również założenia kolejnego okresu programowania Funduszy Europejskich na lata 2014-2020, w celu szerszego wykorzystywania środków EFS na realizację zadań na rzecz osób niepełnosprawnych. Drugie spotkanie miało charakter seminarium. Zorganizowano je przy współudziale klubów sportowych działających na rzecz osób niepełnosprawnych. Tematem było zwiększenie aktywności społecznej osób z niepełnosprawnością i integracja ze środowiskiem poprzez sport, promocja dobrych praktyk w zakresie działań sportowych z udziałem tych osób oraz dostępność i wykorzystanie Orlików. Wspólnym celem ww. spotkań było nawiązanie szerszej współpracy Samorządu Województwa Warmińsko-Mazurskiego z ww. radami oraz organizacjami sportowymi w zakresie podejmowania wspólnych działań na rzecz osób niepełnosprawnych.
4. W zakresie działań mających na celu rozwój partnerstwa na rzecz wyrównywania szans i przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu osób niepełnosprawnych Wojewódzka Biblioteka Publiczna w Olsztynie w 2014 r., będąca jednostką organizacyjną Samorządu Województwa Warmińsko-Mazurskiego, prowadziła współpracę z instytucjami i stowarzyszeniami, w tym z:
  - Ośrodkiem Rehabilitacyjno-Edukacyjno-Wychowawczy w Olsztynie,
  - Polskim Związkiem Niewidomych, Okręgiem Warmińsko-Mazurskim w Olsztynie,
  - Fundacją Szansa dla Niewidomych Oddział w Olsztynie,
  - Polskim Stowarzyszeniem Diabetyków Oddziałem Warmińsko-Mazurskim w Olsztynie,
  - Domem Pomocy Społecznej Nasz Dom w Olsztynie,
  - Domem Pomocy Społecznej Dom nad Doliną w Różnowie,
  - Domem Pomocy Społecznej PZN w Olsztynie,
  - Centrum Alzheimerza Dar Serca w Olsztynie,
  - Środowiskowym Domem Samopomocy dla Osób z Zaburzeniami Psychicznymi Wyspa w Olsztynie.W ramach ww. współpracy bibliotekarze uczestniczyli w szkoleniach:
  - „Komunikacja z osobami zaburzonymi psychicznie. Jak rozmawiać, rozumieć i postępować, gdy przyjdą do naszej biblioteki”,
  - Fundacji Szansa dla Niewidomych z zakresu dostosowania standardów stron www.

Dzięki tym szkoleniom bibliotekarze zdobyli nowe kompetencje i umiejętności pracy z czytelnikiem niepełnosprawnym i seniorami oraz poszerzyli swoją wiedzę z zakresu dostosowania do potrzeb osób niepełnosprawnych standardów stron internetowych.

Ponadto, w 2014 r. uczestniczono w konferencji prasowej Fundacji Szansa dla Niewidomych i Oddziału w Olsztynie, na której dokonano prezentacji publikacji i rozwiązań technologicznych. Podczas spotkania pracownicy biblioteki poznali nowe technologie i sprzęt tyflograficzny, który przyczynia się do wyrównywania szans osób z dysfunkcją wzroku.

Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego realizował „Wojewódzki program wyrównywania szans i przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu oraz pomocy w realizacji zadań na rzecz zatrudniania osób niepełnosprawnych na lata 2012-2015” zgodnie z przyjętym harmonogramem, biorąc pod uwagę zdiagnozowane wcześniej najistotniejsze problemy osób niepełnosprawnych i członków ich rodzin w województwie warmińsko-mazurskim.

Wszystkie zadania realizowano we współpracy z samorządami powiatów i gmin, organizacjami pozarządowymi, partnerami społecznymi, a przede wszystkim przedstawicielami środowiska osób niepełnosprawnych.

Aktualnie opracowywany jest *Raport* z monitoringu wdrażania w roku 2014 *Programu*, uwzględniający działania wszystkich podmiotów uczestniczących w jego realizacji, który zostanie upubliczniony po jego przyjęciu przez Sejmik Województwa Warmińsko-Mazurskiego.